

**Нацрт Локалног акционог
плана за унапређење становања
Рома и Ромкиња за период 2025.
до 2029. године**

Локални акциони план за унапређење становања Рома и Ромкиња за период 2025.- 2029. године

Унапређење услова становања Рома и Ромкиња је кључно за побољшање квалитета живота ове заједнице, која је вековима изложена маргинализацији и дискриминацији. Живот у неадекватним условима директно утиче на здравље, образовање и економску ситуацију Рома, као и на њихову интеграцију у друштво. Унапређење стамбених услова може се сматрати полазном тачком за решавање већег броја проблема са којима се Роми суочавају, јер обезбеђивање квалитетног и приступачног стана ствара основу за остваривање других људских права и побољшање друштвеног положаја.

Многи Роми у Србији и широм Европе живе у неформалним насељима која немају адекватну инфраструктуру, као што су водовод, канализација и приступ електричној енергији. Услови у овим насељима често су испод свих хигијенских и здравствених стандарда, што директно утиче на здравствено стање становника. Због непостојања основних санитарних услова, Роми су изложени већем ризику од заразних болести, а њихов приступ здравственим услугама је додатно отежан због удаљености од здравствених установа и сиромаштва које ограничава њихову могућност да себи приуште лечење. Становање у таквим условима значи да је животни век Рома краћи, а њихово опште здравствено стање лошије у односу на остале грађане. Унапређење услова становања, пре свега кроз побољшање инфраструктуре, је зато од суштинског значаја за побољшање здравственог стања Ромске популације.

Поред директних здравствених користи, побољшање стамбених услова такође има значајан утицај на образовање Ромске деце. Живот у стабилним, сигурним и адекватним стамбеним условима омогућава деци да се боље усмере на школске обавезе и имају здравије окружење за учење. Ромска деца која живе у неформалним насељима често имају мање шансе да редовно похађају школу због лоших услова живота, као што су недовољно простора за учење, недостатак струје или грејања, и честа болест услед лоших санитарних услова.

Када се обезбеде адекватни услови становања, значајно се повећава шанса да Ромска деца успешно заврше средње образовање, што је предуслов за каснију интеграцију у тржиште рада и смањење сиромаштва у заједници.

Унапређење стамбених услова такође има директан утицај на економску ситуацију Рома. Живот у неадекватним условима, као што су нехигијенска и неадекватна насеља, често спречава Роме да учествују на тржишту рада. Послодавци су често неповерљиви према Ромима који живе у неформалним насељима, што додатно смањује њихове шансе за запослење. Побољшањем услова становања, Роми добијају већу шансу да постану економски активни и укључе се у легалне економске активности. Такође, побољшање стамбених услова може смањити трошкове везане за здравствену заштиту, јер живот у адекватним хигијенским условима значи мање болести и мање потребе за честим медицинским интервенцијама. Један од најважнијих аспеката унапређења услова становања је повећање социјалне укључености Рома. Становање је често први корак ка укључивању маргинализованих група у друштво. Када су Роми принуђени да живе у изолованим и неформалним насељима, често су друштвено искључени и стигматизовани, што додатно продубљује њихову маргинализацију.

Унапређење стамбених услова, кроз обезбеђивање адекватних и легалних станова у урбаним и руралним срединама, доприноси већој социјалној интеграцији Рома. Ово такође подразумева укључивање Рома у процес доношења одлука везаних за њихово становање, што је важно за оснаживање ове заједнице и њихово учешће у друштвеном животу. Када Роми имају адекватне услове становања и буду укључени у шире друштвене активности, њихов осећај припадности заједници расте, а дискриминација и предрасуде према њима се смањују. Важно је нагласити да унапређење услова становања није само питање изградње нових кућа или санације постојећих објеката, већ и увођење кључних инфраструктурних елемената као што су путеви, водовод и канализација, као и приступ јавним услугама.

Недостатак основних услова за живот, као што су сигуран приступ води, санитарни услови и електрична енергија, побољшање самог стамбеног простора има ограничен ефекат на квалитет живота Рома. Такође, унапређење услова становања мора бити усклађено са осталим политикама које се тичу укључивања Рома у образовни систем,

тржиште рада и здравствени систем, како би се осигурало да побољшање становања буде део ширег процеса социјалне интеграције.

Програми који имају за циљ побољшање стамбених услова за Роме морају бити део дугорочне стратегије за решавање проблема сиромаштва и маргинализације. Важно је да овакви програми буду одрживи и прилагођени специфичним потребама Ромске заједнице. Сарадња са Ромским организацијама и представницима Ромске заједнице је од кључне важности, како би се осигурало да програми унапређења услова становања одговарају стварним потребама Рома и да су у складу са њиховом културом и начином живота. Осим тога, неопходно је да држава и локалне самоуправе континуирано раде на смањењу дискриминације у вези са становањем, укључујући спречавање иселења и осигуравање да Роми имају једнака права на власништво и коришћење земљишта. Унапређење услова становања за Роме и Ромкиње представља значајан корак ка решавању дуготрајних социјалних и економских неједнакости које су ову заједницу држале на маргинама друштва. Обезбеђивањем адекватних услова за становање, држава и друштво у целини показују спремност да се изборе са друштвеним неправдама и пруже Ромима прилику за достојанствен живот. Овакав приступ не само да побољшава квалитет живота Ромске популације, већ доприноси и изградњи праведнијег и инклузивнијег друштва у којем сви грађани имају једнаке шансе за успех и благостање.

- Град Ваљево у сарадњи са представницима Европске Уније унапредио је положај становања Ромске заједнице кроз пројекат "Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији".
- Додељено је 13 станова за Ромске породице на територији града Ваљева.
- Центар за социјални рад Колубара Ваљево, издваја материјална давања за потребе плаћања кирије за Ромска лица и породице.

Извор: Центар за социјални рад Колубара, Ваљево.

Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији до 2025. године, истиче најважније проблеме Рома у вези са становањем, који се односе на непостојање урбанистичко-планске документације за Ромска насеља, нерегулисан имовинско-правни статус, неопремљеност подстанарских домаћинстава комуналном инфраструктуром, лош квалитет објеката, мали обухват стамбеним програмима у области социјалног становања и друго.

Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период до 2030. године истиче значај унапређења становања ове популације и значај локалних иницијатива.

Унапређење услова становања Рома и Ромкиња у граду Ваљевоу кроз локални акциони план представља важан корак ка решавању дугорочних социјалних, економских и стамбених неједнакости које погађају ову заједницу. Локални акциони план за унапређење становања има за циљ стварање одрживих и приступачних услова за становање Рома и Ромкиња, који ће им омогућити квалитетнији живот, бољи приступ основним услугама, као и већу интеграцију у друштво.

Град Ваљево, као локална самоуправа, има важну улогу у имплементацији оваквих планова, кроз координацију ресурса, осигуравање инклузивног процеса доношења одлука и сарадњу са Ромском заједницом.

Ромска заједница у Ваљевоу, као и у остатку Србије, суочава се са бројним проблемима у вези са становањем. Многи Роми живе у неадекватним условима, често у неформалним насељима без основне инфраструктуре, као што су водовод, канализација и струја. Такви услови директно утичу на здравље становника, као и на њихову способност да се образују и укључе у тржиште рада. Локални акциони план за унапређење становања представља кључни инструмент који може помоћи у решавању ових изазова и омогућити Ромима боље услове живота.

Побољшање стамбених услова не само да побољшава здравствено стање заједнице, већ и повећава шансе за образовање и економску активност, што у коначници доводи до смањења сиромаштва и боље социјалне укључености.

Кроз локални акциони план, град Ваљево има могућност да се посвети систематском решавању проблема са којима се Роми суочавају у вези са становањем. Ово укључује не само изградњу нових стамбених јединица, већ и унапређење постојеће инфраструктуре у насељима у којима живи Ромска популација. Увођење основних услуга као што су водовод и канализација може значајно побољшати животне услове, смањити ризик од заразних болести и омогућити већу стабилност за Ромске породице. Такође, веома је важно да план укључи механизме за спречавање иселења и обезбеђивање правне заштите Рома када је у питању право на становање и власништво над имовином. Ефикасан локални акциони план треба да обухвати широк спектар мера за побољшање инфраструктуре и стварање одрживих стамбених решења. У насељима где су услови становања испод стандарда, потребно је обезбедити приступ чистој води, струји, канализацији, као и адекватан систем за одвођење отпадних вода. Лоша инфраструктура директно угрожава здравље становника, а њено побољшање је од суштинског значаја за подизање квалитета живота. Када Ромска популација живи у побољшаним стамбеним условима, смањује се и стигматизација која је често повезана са животом у неформалним насељима. Локални акциони план треба да обухвати и мере за социјалну интеграцију Рома, кроз сарадњу са школама, здравственим установама и тржиштем рада.

Стварање стабилног и сигурног животног окружења омогућава Ромима да се боље укључе у друштвене токове и да имају једнаке шансе као и остали грађани Ваљева. Ово укључује и потребу за унапређењем јавног превоза и приступом јавним установама, како би Роми имали бољу доступност основним услугама, попут здравствене заштите и образовања.

Побољшање стамбених услова за Ромску популацију у Ваљеву такође има значајне економске аспекте. Унапређење инфраструктуре и изградња нових станова доприносе смањењу сиромаштва и стварању нових економских могућности за Роме. Када ромске породице живе у адекватним условима, њихове могућности за учешће у активностима друштвеног живота су веће.

Локални акциони план треба да обухвати мере за економско оснаживање Рома, кроз пружање подршке у виду обука, запошљавања и економских програма који ће омогућити њихову већу укљученост у легалне економске токове. Обезбеђивање стабилних услова за становање је основа за развој економских капацитета Ромске заједнице, јер омогућава породицама да се фокусирају на образовање и рад, уместо на живот у неадекватним условима. Такође, побољшање услова становања може допринети смањењу миграција Рома у потрази за бољим условима, што је посебно важно за стабилност локалних заједница Рома у Ваљеву. Ромска деца која живе у неадекватним условима често имају слабије резултате у школи и већи ризик од напуштања образовања.

Локални акциони план за унапређење становања Рома и Ромкиња у Ваљеву мора бити одржив и инклузиван, како би се осигурало дугорочно побољшање услова становања и социјалне укључености Ромске заједнице. Одрживост подразумева да се мере које се предузимају у оквиру овог плана не заснивају само на краткорочним решењима, већ да се стварају дугорочне структуре које ће омогућити континуирану подршку Ромима. Ово укључује и редовно праћење спровођења плана, као и ажурирање мера у складу са променама потреба заједнице.

Инклузивност подразумева активно учешће Ромске заједнице у свим фазама планирања и имплементације акционог плана. Неопходно је да Роми и Ромкиње буду укључени у процесе одлучивања, како би се обезбедило да се њихови интереси и потребе адекватно рефлектују у доношењу одлука. То ће повећати поверење између локалне самоуправе и Ромске заједнице и омогућити бољу сарадњу. Део одрживости и инклузивности је и сарадња са невладиним организацијама, као и националним и међународним институцијама које могу пружити додатну подршку кроз финансијску, техничку и саветодавну помоћ.

Ове организације имају искуства у раду са Ромским заједницама и могу допринети успешнијој реализацији плана. Поред тога, потребно је осигурати да се активности и ресурси не дуплирају већ да се различите иницијативе координирају како би биле што ефикасније.

Унапређење услова становања Рома и Ромкиња у Ваљево кроз локални акциони план представља важан корак ка смањењу друштвених неједнакости и побољшању животног стандарда ове заједнице. Кроз систематске мере као што су изградња нових стамбених јединица, побољшање инфраструктуре, социјална укљученост и економско оснаживање, могуће је створити боље услове живота за Ромску популацију.

Стабилно и безбедно становање основа је за све друге аспекте друштвеног живота, укључујући здравље, образовање и рад. Стога је кључно да град Ваљево, уз подршку свих заинтересованих страна, предузме конкретне кораке у реализацији локалног акционог плана, осигуравајући да Ромска заједница добије једнаке шансе за достојанствен и квалитетан живот.

ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ:

- Легализација објеката,
- Подршка у решавању имовинско-правних проблема,
- Подршка у решавању стамбеног питања и квалитета живота у постојећим објектима,
- Унапређење инфраструктуре Ромских насеља.

Мониторинг и евалуација

У циљу праћења и вредновања примене ЛАП-а, Градска управа Ваљево може формирати Радну групу састављену од пет до седам интерних и екстерних чланова. Састав, мандат и начин рада Радне групе ће се регулисати посебним актом о њеном раду који ће донети Градоначелник. Праћење реализације ЛАП-а ће се одвијати на годишњем нивоу на основу, достављених извештаја сваког актера о реализацији активности које су биле предвиђене акционим планом за одређену годину, повремених посета представника Радне групе за праћење и вредновање примене ЛАП-а на радним састанцима а у вези са коришћењем средстава из буџета, очекиваних резултата индикатора остварености резултата, комуникације представника Радне групе за праћење и вредновање са корисничким групама. Резултати праћења ће бити укључени у годишњи извештај Радне

групе о примени ЛАП-а. У изради овог извештаја активну подршку Радној групи пружаће Одељење за друштвене делатности града Ваљева. Годишњи извештај ће бити основа и за евентуалне корекције ЛАП-а у будућем периоду његове примене, уколико се на основу извештаја Радне групе, заузме такав став. На крају периода примене ЛАП-а, обавиће се финална евалуација. Финална евалуација ће се обавити на основу: годишњих извештаја о праћењу примене ЛАП-а; фокус група, дискусионих група и друго, са представницима свих актера и са корисницима услуга као и свих релевантних предиктора. Одељење за друштвене делатности ће поднети Градоначелнику финални извештај о вредновању (евалуацији) остварености ЛАП-а, месец дана пред истек овог документа.

Специфични циљ 1: Легализација парцела и стамбених објеката у Ромским насељима					
Мера 1.1.: Стварање подстицајних услова за легализацију имовине					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Информисање носилаца домаћинства о значају и неопходности легализације имовине	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Помоћ Ромима у поступку легализације, прикупљање документације и упућивање у стручне службе	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Реализација легализације домаћинстава и формирање базе података	2025-2029	Број корисника и база података	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Специфични циљ 2: Унапређење квалитета живота у Ромским насиљима					
Мера 2.1.: Побољшање легализованих стамбених објеката					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Израда, усвајање и реализација плана подршке становницима у насељима Балачка, Дубље, Баир, Седлари и друго.	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Подршка у аплицирању за донаторска средства Министарстава, НВО и ЕУ.	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево

Специфични циљ 3: Материјална давања Ромима за унапређење становања					
Мера 3.1.: Побољшање материјалне подршке у решавању стамбеног питања					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Аплицирање за пројекте социјалног становања код развојних фондова ЕУ	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева, ЕУ, НВО	Градска управа Ваљево
Материјална давања за унапређење становања	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Подизање материјалних давања за плаћање закупа стамбеног простора	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Центар за социјални рад Колубара	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево, Центар за социјални рад Колубара

Специфични циљ 4: Побољшање комуналне и путне инфраструктуре					
Мера 4.1.: Побољшање услова живота и становања Рома кроз унапређење комуналне и путне инфраструктуре					
Активност	Временски оквир	Индикатори учинка	Тело задужено за имплементацију	Извор финансирања	Мониторинг и евалуација
Интензивирање одвожења отпада из Ромских насеља	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева, ЕУ, НВО	Градска управа Ваљево
Израда водоводне и канализационе мреже у Ромским насељима	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, Водовод Ваљево	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Асфалтирање путева у Ромским насељима	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево	Буџет Града Ваљева	Градска управа Ваљево
Унапређење становања кроз изградњу и реновирање објеката	2025-2029	Број корисника услуге	Градска управа Ваљево, НВО	Буџет Града Ваљева, ЕУ, НВО	Градска управа Ваљево